

Sistemul de drept ca sistem de activități

Dr. Mihai Lupu, CSIII

Institutul de Cercetări Economice și sociale
„Gheorghe Zane”

Academia Română - Filiala Iași

Conținutul prezentării a fost publicat în monografia Mihai Lupu,
Constituționalizarea dreptului, Ed. Universul Juridic, 2021,
<https://www.ujmag.ro/drept/drept-constitutional/constitutionalizarea-dreptului?srsltid=AfmBOoqwlBs4HyK0DxlFBuV2NXR6fQhT8zb2-55NCn7niKjCAjOVc9dS>.

Limitele concepției tradiționale

- Sistemul de drept nu se reduce la totalitatea normelor juridice
- Structurarea pe ramuri este pur formală
- Există interferențe între ramurile de drept
- Este suprinsă doar parțial dinamica sistemului (relația socială)

Problema dinamismului

- Modificarea relației sociale determină modificarea normei
- Dinamica sistemului este diferită de dinamica relației sociale
- Lipsesc explicațiile pentru:
 - crearea dreptului
 - aplicarea dreptului
 - mecanismele de autoreglare

Ramuri de drept vs instituții juridice

- Ramurile și instituțiile sunt forme diferite de structurare
- O instituție juridică se regăsește în mai multe ramuri
- O ramură nu epuizează reglementarea unei instituții
- Riscul confundării sistemului de drept cu sistemul normativ

Întrebări fundamentale

- Cine reglementează relațiile dintre oameni?
- Cine determină funcționarea sistemului?

Răspuns posibil: sistemul de drept ca sistem de activități

Sistemul de drept ca sistem de activități

- Sistemul nu este doar sistem normativ, ci este un sistem de activități juridice
 - Activitățile:
 - includ normele
 - explică dinamica și funcționalitatea
- În absența activităților nu se poate explica aplicarea dreptului.

Exemple de subsisteme de activitate

Subsistemele de activitate pot fi avea la origine:

- norme de drept material;
- norme de procedură;
- norme privind autoritățile publice, competențele acestora;
- norme instituind mecanisme de sancționare.

Prin îmbinarea subsistemelor se formează sistemele de activitate.

Teoria lui H.L.A. Hart

Sistemul de drept include:

- reguli de conduită și sancțiuni;
- reguli de compensare;
- reguli privind actele juridice;
- instanțele de judecată;
- organul legislativ.

Benoît Frydman: sistemul ideal

- Ansamblu structurat, coerent, complet
- Obiectiv: un singur răspuns pentru fiecare problemă de drept
- Condiții: claritate, coerență, completitudine

Sistem ideal vs realitate

- Sistemul ideal nu există în realitate
- În practică:
 - contradicții
 - divergențe

Explicație realistă: sistemul de drept = ansamblu de activități juridice

O definiție

Sistemul de drept este ansamblul unitar și coerent de activități desfășurate de subiecți de drept cu instrumente juridice, după reguli prestabilite, având un obiect și urmărind un rezultat.

Stabilitate și schimbare

- Element stabil - constituția
- Elemente flexibile - legile

Dezechilibrul apare când între cele două se nasc contradicții.

Posibilă metodă de investigare a sistemului de drept: teoria cultural-istorică a activității (Y. Engestrom)

- Origini: Vîgotsky, Leontiev
- Dreptul: parte a culturii, instrument de creare și restabilire a ordinii.
- Ordinea juridică se construiește prin activități.
- Principii: sistem de activitate colectiv, comunitate cu interese și perspective multiple, istoricitate, contradicție ca sursă de schimbare, transformare calitativă a sistemului.

Exemplu: activitatea de legiferare

- Subiect: parlamentul
- Obiect: relația socială
- Reguli: constituția
- Instrumente: tehnică legislativă, regulamente, doctrină
- Rezultate: legea
- Posibilă contradicție: neconstituționalitatea legii

Intervenția jurisdicției constituționale declanșează procesul de transformare.

Concluzie

Sistemul de drept nu este static și nu este doar normativ. Prin urmare, considerarea ca un sistem de activități îi explică mai fidel funcționarea, schimbările și autoreglarea.